

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Н.В. Сментина
“ ___ ” _____ 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку соняшникової
олії України»**

Виконавець:
студентка центру заочної форми навчання

Заїмкіна Христина Вадимівна _____

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Карпов Володимир Анатолійович _____

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ	5
1.1. Поняття та особливості дослідження кон'юнктури ринку	5
1.2. Методичні підходи щодо аналізу кон'юнктури ринку	13
1.3. Основні методи прогнозування кон'юнктури ринку	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ.....	25
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку соняшникової олії України.....	25
2.2. Аналіз кон'юнктури світового ринку соняшникової олії.....	34
2.3. Перспективи України як експортера соняшникової олії	38
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ УКРАЇНИ	47
3.1. Основні проблеми зміцнення позицій України на світовому ринку соняшникової олії	47
3.2. Прогнозування розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків соняшникової олії	59
ВИСНОВКИ.....	70
Список використаних джерел	73
Додатки.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Кон'юнктура являє собою сукупність ознак і показників, які характеризують поточний стан економіки.

Вивчення кон'юнктури ринку передбачає аналіз ситуації на ринку та її прогнозування. Кінцевим підсумком такого дослідження є отримання відповідей на наступні питання: в який момент і за якими цінами слід продавати або купувати товар.

Для вивчення кон'юнктури ринку та підготовки прогнозів його розвитку необхідно насамперед з'ясувати, у якій фазі свого циклу знаходиться економіка країни. Потім дати комплексну характеристику економіки за попередній рік, виявити і проаналізувати всі чинники, що впливають на кон'юнктуру ринку, і зробити обґрунтований кон'юнктурний прогноз.

Ринок соняшникової олії в Україні є ринком, який динамічно розвивається, оскільки, з одного боку, передові компанії витісняють менш потужних гравців, а з іншого – постійно з'являються нові гравці, які створюють конкурентне середовище.

У зв'язку з цим виникає необхідність докладно вивчити стан ринку соняшникової олії та здійснити прогнозування кон'юнктури ринку соняшникової олії України.

Аналізу кон'юнктури ринку соняшникової олії присвячено багато робіт таких науковців як Стрельникова Д, Тюха І., Усик С., Шестак О. та інших.

Метою дослідження є аналіз кон'юнктури ринку соняшникової олії, виявлення перспектив його розвитку та прогнозування ринкової кон'юнктури.

Задачі дослідження

- розкрити сутність та особливості кон'юнктурних досліджень;
- дослідити методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринку;
- розглянути економіко-математичні моделі у прогнозуванні ринкової кон'юнктури;
- провести загальну оцінку стану соняшникової олії України;

- виявити тенденції розвитку ринку олії України;
- визначити місце України на світовому ринку соняшникової олії;
- визначити основні проблеми зміцнення позицій України на світовому ринку;
- здійснити прогнозування стану ринку соняшникової олії України.

Об'єктом дослідження є ринок соняшникової олії України, його стан та перспективи розвитку.

Предметом дослідження є вивчення кон'юнктури ринку соняшникової олії України та прогнозування його стану.

Методами дослідження було обрано наступні кількісні та якісні методи:

- аналіз
- синтез
- метод порівняння;
- табличний (графічний) метод;
- метод згладжування за експонентою;
- методи кореляційно-регресивного аналізу;
- нормативний метод;
- індексний метод;
- метод екстраполяції;
- метод побудови трендів.

Інформаційною базою є законодавчі та нормативні акти, наукові роботи, періодичні видання, офіційні статичні дані.

Публікації. За результатами здійсненого дослідження опубліковано статтю «Прогнозування розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків соняшникової олії» у збірнику наукових праць «Науковий вісник Одеського національного економічного університету».

ВИСНОВКИ

1. Кон'юнктура є надзвичайно різноманітною і потребує постійного вивчення та дослідження. Це можна пояснити тим, що постійні дослідження дають можливість повно та всебічно враховувати вплив різноманітних факторів й передбачати показники для забезпечення ефективного розвитку в умовах ринкової економіки.

2. Кон'юнктурні дослідження – це безперервний збір, аналіз та оброблення інформації про стан економіки, товарного ринку, аналіз й виявлення особливостей та тенденцій їх розвитку, прогнозування основних параметрів та розроблення можливих альтернатив для прийняття рішень.

3. Основними методами загальносистемного аналізу економічної кон'юнктури є: порівняння; візуально-графічні методи; балансовий; формально-логічний метод.

4. Метою аналізу економічної кон'юнктури є виявлення тенденції економічних показників і з'ясування причин змін на ринку. Після встановлення основних тенденцій виробництва аналізується вплив на ринок основних кон'юнктуротворних чинників. Оцінюються циклічні чинники з урахуванням даних про загальногосподарську кон'юнктуру.

5. За сучасних умов господарювання ринок соняшникової олії серед основних світових продовольчих ринків є найбільш динамічним у своєму розвитку. Даний ринок для України є одним із перспективних і стратегічних, оскільки є стабільним джерелом валютних надходжень.

6. На сьогоднішній день для українських товаровиробників існує вкрай сприятлива кон'юнктура світового ринку споживання продуктів переробки олійних культур.

7. Економічний потенціал олійно-жирової галузі є вагомим індикатором розвитку аграрного виробництва, ефективне управління котрим, набуває все більшого значення за умов економічної кризи, фінансової нестабільності, коливань валютних курсів.

8. Основною олійною культурою, що вирощується в Україні, є соняшник, у складі всіх олійних культур він займає 70% посівної площі та 85% валового збору. У нашій державі з насіння соняшнику виробляється приблизно дві третини всієї рослинної олії.

9. Виробництво нерафінованої соняшnikової олії в Україні у 2016 році становило 4412 тис. тон, що на 18,73% більше, ніж минулого року. У 2016 році виробництво соняшnikової олії в Україні в структурі загального виробництва всіх видів рослинної олії займає 96,3%.

10. Найбільшими виробниками сирої соняшnikової олії в 2016 році є групи компаній «Кернел», ViOil та «Оптимус Агро». Так, на частку агрохолдингу «Кернел» припадає майже 23% обсягу випуску такої продукції у 2016/17 МР (маркетинговому році). Найбільшими виробниками рафінованої соняшnikової олії в 2016 році є «Бунге Україна», «Кернел» та «Дельта Вілмар СНД». Найбільшими виробниками фасованої соняшnikової олії в звітному періоді стали «Кернел», «Бунге Україна» та група «Єдинство».

11. За останніми даними обсяг світового ринку соняшnikу за підсумком 2016/17 МР склав близько 43,8 млн т. У структурі посівів 2016/17 МР соняшником було зайнято 24,8 млн гектарів (проти 23,1 млн га попереднього сезону).

12. Світове споживання олії, як соняшnikової, так і інших видів, має тенденції до зростання, що пов'язано зі світовим зростанням кількості населення планети. Це відкриває для України нові ринки збуту вітчизняної продукції. До того ж у країнах західної Європи та Північної Америки соняшnikова олія позиціонується як якісний товар здорового харчування, що є сприятливим для просування української продукції на ці зовнішні ринки. В Україні соняшник посідає лідируючі позиції серед технічних культур, стабільно за останні 5 років висівається на площі понад 5 млн. га.

13. У цілому експорт соняшnikової олії за 5 років зріс на 90,9 тис т (на 2,52%). Порівняно з 2015 р. експорт збільшився на 22,53%. В період з 2012 р. по 2016 р. спостерігаються «скачки» обсягу експорту. У 2016 р. Україна

експортувала максимальний обсяг соняшникової олії у рамках періоду, що аналізується – на 4842,1 млн дол.

14. Прогнозування – це оцінка, передбачення майбутнього розвитку обраного об'єкта управління. Воно повинно передувати плануванню. Головна мета прогнозування – це формування наукових передумов для прийняття управлінських рішень.

15. Щодо досліджуваного ринку існує достатній обсяг інформації, прогнозування балансу ринку соняшникової олії можливо здійснити за допомогою балансового методу.

16. Найбільш точні прогнозні значення агрегованих змінних «Виробництво», «Споживання» та «Експортно-імпортне сальдо» отримані за допомогою лінійних трендів. Прогнозування показників за балансовим методом означає, що агреговане виробництво соняшникової олії в Україні в 2018 році складе 6096,62 тис т, споживання буде на рівні 449,78 тис т, а експортно-імпортне сальдо буде позитивним, при чому експорт переважатиме імпорт на 5643,38 тис т.

17. Прогнозування обсягу виробництва соняшникової олії на світовому ринку проводилось з використанням ступеневого тренду. Обсяг світового виробництва соняшникової олії у 2018/19 МР складе 17,42 млн т.

Список використаних джерел

1. Бутенко А.І. Кон'юнктурний аналіз товарного ринку / А.І. Бутенко, В.Р. Кучеренко, Є.В. Рак. – Одеса: Автограф, 1999. – 154 с.
2. Варналій З.С. Основи підприємницької діяльності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/164-osnovi-pdprimnitsko-dyalnost-varnaly-zs.html>
3. Виробництво та реалізація окремих видів промислової продукції за переліком продукції ЄС для статистики виробництва (PRODCOM) [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Галушко О. С. Тенденції розвитку ринку соняшнику та особливості трансформації у системі цінностей його учасників // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 15-21.
5. Герболка Н.Л. Вивчення кон'юнктури вітчизняного ринку / Н.Л. Герболка, О.Л. Гром // Фармац. журн. – 2005. – № 4. – С. 87-92.
6. Говорушко Т.А., Сілакова Г.В. Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах в умовах глобалізації економіки: монографія / Т.А. Говорушко, Г.В. Сілакова. – К.: Логос, 2013. – 208 с.
7. Горин М. Ф. З історії кон'юнктурних економічних досліджень в Україні (20-ті роки ХХ ст.) / М.Ф. Горин, В.І. Гринчуцький // Історія народ. госп-ва та екон. думки України. - 1998. - Вип. 30. - С. 181-187.
8. Державна фіскальна служба України сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>
9. Діагностика сектору олії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bizpro.org.ua.
10. Дослідження і прогнозування економічної кон'юнктури. Конспект лекцій для студентів спеціальності 8.050110 «Прикладна статистика» денної форми навчання / І. А. Серова, Т. С. Мирна. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 92 с.

11. Іванова Л.О. Показники ринкової кон'юнктури / Л.О. Іванова. – Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2004. – 19 с.
12. Карпов В.А. Конъюнктурные исследования потенциала рынка // Инвестирование экономики Украины в условиях рынка / В.А. Карпов. – Одеса: Інститут проблем ринку й економіко-екологічних досліджень НАН України, 1998. – 320 с.
13. Карпов В.А. Маркетинг: прогнозування кон'юнктури ринку: Навч. Посіб./ В.А. Карпов, В.Р. Кучеренко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003 - 284 с.
14. Касьяненко, В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів. Конспект лекцій: навч. посібник / В. О. Касьяненко, Л. В. Старченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 185 с.
15. Коваленко О. Ю. Методичні основи прогнозування фінансового стану підприємства // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». Том 24 (63). – 2011. – С. 35 -39.
16. Ковальов О. М. Стан та перспективи експорту продукції олійно-жирової галузі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63408.
17. Експортери світу. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konditerra.ru>.
18. Соняшникова олія України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.media/sonyashnicova-oliya/>
19. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: Избранные труды / Н. Д. Кондратьев. — М. : Экономика, 2002. – 767 с.
20. Конспект лекцій з курсу «Кон'юнктура товарних ринків» для студентів спеціальності 6.030507 «Маркетинг» / Укл.: В.В. Кузяк, Ю.Я. Добуш. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 200 с.

21. Крисанов Д.Ф. Якість і безпечність харчової продукції // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 103-119. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/uj-rn/econprog_2010_3_11
22. Кроніковський Д.О. Оптимізація розподілу ресурсів згідно системи контролінгу // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 123-129. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_1_21
23. Кроніковський Д.О. Тенденції соняшникової олії України // Ефективна економіка. – 2014. – № 10. – С. 25-32.
24. Кучеренко В.Р. Основи економічної кон'юнктури / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов. – К.: ЦНЛ, 2004. – 222 с.
25. Кучеренко В.Р. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів і послуг. Монографія / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, А.В. Андрейченко та ін. – Одеса, Атлант, 2010 – 161с.
26. Левшин М. Ф., Пономарёв В. В. Кон'юнктура світових товарних ринків – М,2000 – 76с.
27. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. Монография / Ф.М. Левшин. - М. : Междунар. отношения, 1993. - 260 с.
28. Мартиновський В.С. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку олії України // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 2. – С. 43-45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2014_2_12
29. Об'єднання виробників харчової галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrkondprom.com.ua/pokazniki_roboty_za_sichen_jovten_2012/
30. Обзор рынка масла Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://proconsulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html/>
31. Огляд ринку соняшникової олії України / Рюрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>
32. Орехов А. М. Методы экономических исследований / Учебное пособие для вузов. Учебники РУДН. Инфра-М, 2009. – 360 с.

33. Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>
34. Офіційний сайт асоціації Candy Industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.candyindustry.com>.
35. Офіційний сайт державної підтримки українського експорту. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua>
36. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
37. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov/wps/portal-/usda/usdahome>
38. Офіційний сайт статистики торгівлі для розвитку міжнародного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trademap.org/>
39. Перспективи розвитку пищевой отрасли в Украине [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/analytical-articles/12579/>
40. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Наукове видання / під науковим керівництвом і ред. д.е.н., проф. Кучеренка В.Р. – Одеса: «Атлант», 2010. – 164 с.
41. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Монографія / Під науковим керівництвом д.е.н., професора Ковальова А.І./ - Одеса: Атлант, 2010. – 266 с.
42. Репке В. Конъюнктура / В. Репке. - М.: Финансовое вид-во НКФ СРСР, 1927 - 160 с.
43. Сарай, Н. І. Проблеми прогнозування фінансово-економічних показників в ході проведення фінансової діагностики підприємства // Інноваційна економіка. – 2011. – С. 131-135.
44. Стрельникова, Д. Сегментация украинского рынка подсолнечника// Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 69 – 71.

45. Тюха, І. В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку соняшникової олії // Ефективна економіка. – 2012. – №5. – С. 53-58.
46. Усик С. П. Маркетингові комунікації на ринку соняшника // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2011. – № 3. – 158–165.
47. Хелферт, Э. Техника финансового анализа/ Э. Хелферт; пер. с англ. – М. : Аудит, 1996. – 663 с.
48. Хоменко І.Б. Особливості інвестиційної діяльності ТНК в Україні // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 1. – С. 71-77.
49. Шестак О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку соняшникової олії // Вісник НТУ «ХП». Серія «Актуальні проблеми розвитку українського суспільства». – 2013. – № 6 (980). – С. 132–137.
50. Шкурупій О.В., Гончаренко В.В., Артеменко І.А. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / За ред. О.В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Додатки